

KS. WALERIAN BUGEL
Preszów-Lublin

SYTUACJA WYZNANIOWA W CZECHACH I NA SŁOWACJI W ŚWIETLE STATYSTYK

Geopolityczne zmiany zachodzące na kontynencie europejskim w ciągu ostatnich kilku lat są ewenementem wymagającym nieustannego przepracowywania publikacji i podręczników, które często, jeszcze przed ukazaniem się drukiem, są już poniekąd zdezaktualizowane. Niniejszy przyczynek chce być więc próbą w miarę aktualnego przedstawienia zagadnienia.

Zanim przedstawię konkretne dane statystyczne, pozwolę sobie na kilka uwag natury metodologicznej, które – zwłaszcza w omawianym tu kontekście – należy koniecznie uwzględnić¹

1. Aspektowość badań. Większość badań socjologicznych przeprowadzana jest w konkretnym celu, który wyznacza aspekt i określa sposób stawiania pytań respondentom.

2. Kontekst czasowy badań. Istotną różnicą jest fakt, czy do badań dochodzi tylko w jednym (statystycznie „przeciętnym” dniu), czy też są to badania długotrwałe. W pierwszym przypadku wyniki będą co prawda konkretne, lecz jednorazowe; natomiast w drugim pozwolą określić średnią statystyczną.

3. Wyselekcjonowanie wzorca populacji. Dopiero uwzględnienie tego czynnika, wraz z jego szerokim kontekstem społeczno-kulturowym, umożliwia poprawne wyciąganie wniosków.

4. Uwzględnienie czynników utrudniających interpretację. Odnośnie do omawianego tu przeze mnie tematu koniecznie wspomnieć trzeba o następujących sprawach:

a) Po podziale Czechosłowackiej Republiki Federacyjnej (dalej: CSRF) na Republikę Czeską i Republikę Słowacką w dniu 31 XII 1992 r. dochodzi do zmieniania stałego

¹ Por. A. Opatrný. *Zamyšlení nad sociologickými výzkumy*. „Teologické texty” 6:1995 nr 1 s. 17-20.

miejsca zamieszkania i przynależności państwowej u szeregu obywateli, co w znacznym stopniu zmienia uzyskane dane.

b) Z uwagi na fakt, iż Kościół grekokatolicki był w latach 1950-1968 zdelegalizowany, chrzty dzieci rodziców unickich nie były odnotowywane w żadnych dokumentach lub też przebiegały w obrządku rzymskim. Obecnie ma na Słowacji miejsce akcja „wyjaśniania przynależności obrządkowej”, co dodatkowo utrudnia korzystanie ze sporządzonych już statystyk.

Niniejsze dane pochodzą ze spisu ludności, przeprowadzonego na przełomie 1990 i 1991 r.² Liczby są raczej przejawem świadomości przynależności konfesyjnej niż rzeczywistego stanu prawnokościelnego. Ostatnia rubryka w tabelkach może zawierać osoby należące (jeszcze formalnie) do poszczególnych konfesji, lecz nie wierzące oraz nie praktykujące, a także członków sekt oraz ruchów pseudoduchowych i pseudoreligijnych.

A. CSRF

ilość mieszk.	bez wyznania	rzymsko- katolicy	greko- katolicy	inni*	nie stwierdzono
15.567.666	4.598.810	7.217.921	188.397	970.197	2.592.261
w %	29,5	46,4	1,2	6,2	16,65

* z tego:

prawosławni	53.613	(0,34)
husyci	173.232	(1,1)
czescy bracia	192.963	(1,2)
ewangelicy śląscy wyznania augsb.	49.583	(0,31)
ewangelicy słowaccy wyzn. augsb.	329.390	(2,1)
ewangelicy reformowani	89.295	(0,57)
pozostałe konfesje niekatolickie	82.201	(0,52)

² Opublikowano je jako załącznik „Acta curiae olomucensis” w 1991 r.

B. CZECHY

ilość mieszk.	bez wyznania	rzymskoka- tolicy	greko- katolicy	inni*	nie stwierdzono
10.298.731	4.087.625	4.038.720	8.774	492.765	1.670.847
w %	39,7	39,2	0,1	4,8	16,2

* z tego:

prawosławni husyci	19.369	(0,2)
czescy bracia	172.614	(1,7)
ewangelicy śląscy wyzn. augsb.	191.001	(1,85)
ewangelicy słowaccy wyzn. augsb.	48.969	(0,5)
ewangelicy reformowani	3.273	(0,03)
pozostałe konfesje niekatolickie	4.604	(0,04)
	52.935	(0,5)

C. SŁOWACJA

ilość mieszk.	bez wyznania	rzymsko- katolicy	greko- katolicy	inni*	nie stwierdzono
5.268.935	511.185	3.179.201	179.623	477.510	921.414
w %	9,7	60,3	3,4	9,1	17,5

* z tego:

prawosławni husyci	34.244	(0,65)
czescy bracia	618	(0,01)
ewangelicy śląscy wyzn. augsb.	1.962	(0,04)
ewangelicy słowaccy wyzn. augsb.	614	(0,01)
ewangelicy reformowani	326.117	(6,1)
pozostałe konfesje niekatolickie	84.691	(1,6)
	29.266	(0,55)

Po 1991 r. ze strony władz państwowych nie przeprowadzono już żadnego dalszego spisu wyznaniowego. Natomiast Sekretariat Konferencji Episkopatu CSRF opracował

statystykę dotyczącą stanu diecezji czeskich w dniu 19 II 1992 r.³ Dane zebrano na podstawie rocznych kwestionariuszy diecezjalnych kwerendujących ilość wykonanych praktyk duszpasterko-liturgicznych (*Hlášení o úkonech duchovní správy*).

Nazwa diecezji	ilość mieszk.	z tego katolików	wartość w %
Praha	2.718.908	770.066	28,3
České Budějovice	860.802	419.559	48,7
Litoměřice	1.361.106	297.250	21,8
Hradec Králové	1.285.084	477.596	37,2
Olomouc	2.729.980	1.363.814	49,9
Brno	1.342.851	710.435	52,9

Gdy w 1993 r. doszło do erygowania diecezji pilzneńskiej (Plzeň) na terenach należących poprzednio do archidiecezji praskiej i diecezji czesko-budziejowickiej, przytoczone tu dane znów uległy dezaktualizacji.

Do podobnych statystyk dotyczących diecezji słowackich nie udało mi się, niestety, dotrzeć; jedyny wyjątek stanowi tu eparchia preszowska, której jurysdykcja rozciąga się na teren byłej CSRF⁴ Statystyka dotycząca Kościołów wschodnich, opublikowana przez „Christliche Osten”⁵, podaje dla tej diecezji obrządku bizantyjsko-słowiańskiego liczbę 430.000 wiernych. Dane te przytaczane są (najwyraźniej) szacunkowo, bez podawania źródeł.

Pomimo iż przytoczone tu liczby nie są w stanie, z podanych wyżej powodów, oddać dokładnych proporcji konfesyjnych odpowiadających *status quo* Czech i Słowacji, sądzę, że umożliwią przynajmniej podstawową orientację w tej dziedzinie.

³ Materiał opublikowano jako załącznik „Acta curiae olomuncensis” 1995 nr 3.

⁴ Stan taki obowiązywał do marca 1996 r., kiedy to dla unitów w Republice Czeskiej erygowano egzarchat apostolski z siedzibą w Pradze; tym samym jurysdykcja unickiej eparchii preszowskiej ograniczona została do terenów Słowacji.

⁵ D. W. W i n k l e r. *Übersichtstabelle zu den Ostkirchen*. „Der Christliche Osten” 44:1994 nr 6 s. 371-380.